

Äldreomsorgen rimmar illa med äldres önskemål

Det är en allvarlig tragedi att så många äldre (80 år och äldre) dött i Sverige jämfört med andra länder i Norden, ett faktum som orsakat internationella reaktioner och som just nu debatteras. Sverige tycks särskilt drabbat. Den huvudsakliga orsaken tror jag handlar om hur vi organiserar vår omsorg om de äldre och sjuka.

Sedan flera år har det varit tre tydliga politiska principer som gäller äldre och vårdbehövande i samhället:

1. Att bo kvar hemma så länge som möjligt med stöd av hemtjänsten.
2. När detta inte är möjligt kan en plats på en äldreboende (omsorgsboende) erbjudas.
3. Att ett genomgripande systemskifte genomförts med privatiseringar och en valfrihetsreform inom den kommunala äldreomsorgen. Detta har fått till följd att äldreomsorgen genomgått en strukturomvandling som saknar motstycke i Norden (världen?), där privata vårdgivare inom både hemtjänst och äldreboenden har kunnat ta ut stora vinster ur den skattefinansierade vården.

Att bo kvar hemma är ett politiskt mål, men den som bestämmer när gränsen är nådd för hemtjänsten är den myndighetsutövande kommunen. Vad den enskilda vill och dennes anhöriga önskar saknar relevans. Vår familj fick kämpa över ett helt år med en av Stockholms stadsdelars äldreförvaltning för att få en plats på ett omsorgsboende för en anhörig. Vi överklagade två gånger och skulle fått ett nej den tredje gången om inte en professor i neurologi skrivit ett tydligt intyg. Då plötsligt ändrade sig stadsdelsförvaltningen. Motiveringen till avslagen var att vår närstående var för ung, hon hade inte fyllt 70, men hade ett omfattande vårdbehov.

Hon fick varje gång fler hemtjänsttimmar, fler anställda. Hemtjänstpersonal gick in och ut i hennes lägenhet hela dagarna. Det var läkare, hon hade allvarliga trycksår som sedan fick opereras, det var sjukgymnast, arbetsterapeut, vårdbiträden och nattpatrull. Däremellan ramlade hon ur rullstolen och låg på golvet och tryckte på larmet. Synskadad och rörelsehindrad. Alla gjorde så gott de kunde, men ofta visste vår närstående knappast vem som var hemma hos henne då hon inte såg. Hon var extremt utsatt för många olika människor som hon inte kunde identifiera. När vi kom stod ibland dörren till lägenheten öppen ut till farstun för det var någon som gick eller kom.

Svårt sjuka personer sitter ofta ensamma i sina lägenheter, när de inte har hemtjänstpersonal som kommer och utför sitt arbete under tidsbrist. Brist på social gemenskap skapar ångest och depression, man kan säga mycket om de gamla ålderdomshemmens standard, men där fanns utrymmen för socialt umgänge.

Principen att bo hemma så länge som möjligt, har medfört att det i Stockholm endast är mycket gamla och sjuka som erbjuds en plats på ett äldreboende. Många har en demenssjukdom. En utredning visar att en person som flyttar till ett omsorgsboende bor där mycket kort tid, något längre än vistelsen på ett hospice, men utan den kompetens som oftast finns där och på en palliativ avdelning. Det är ofta en mycket slimmad verksamhet med liten ledning och många timanställda. Chefen har inte sällan ansvar för flera äldreboenden i stadsdelen. Det betyder att ledningen har begränsat med tid för att få den inblick och kunskap som det dagliga arbetet kräver, speciellt viktigt när det gäller att informera om viktiga förhållningssätt när så många inte till fullo behärskar svenska språket. Det betyder också att de medicinska resurserna är begränsade trots vårdtyngden, vilket visat sig när det händer något som nu med Coronapandemin. Läkarevård på distans är vanligt förekommande för de multisjuka. Man betonar

att omsorgsboende är tänkt som ett boende, inte som ett sjukhus, men med den vårdtyngd som finns är det inte så enkelt. Det finns ingen beredskap för epidemier. Coronapandemin har gett tydliga besked.

Omstruktureringen av hela äldreomsorgen bygger knappast på de äldre och medborgarnas önskemål. Varje valrörelse blir frågan om fler särskilda boenden för äldre viktig, för att sedan glömmas bort. Nedrustningen har bara fortsatt. Servicehusen som var omtyckta och efterfrågade försvann, äldreboendena blev bara för de mycket sjuka och med demens, helst över 85 år. Privata vårdbolag har bara blivit fler och de effektiviserar och slimmar organisationerna och personalen får allt svårare att hinna med sina uppgifter. Deras protester får inget gehör. Både privata och kommunala bolag pressar kostnaderna in absurdum, den ena för vinsten och den andra för att inte behöva höja skatten. De äldre är förlorarna den dag de är i stort behov av hjälp.

Har vi i den nyliberala anda som präglat Sverige de senaste decennierna, mönstrat ut social gemenskap och värdighet i välfärden för äldre av krassa kostnadseffektiva skäl?

Claudette Skilving